

De bakkerij De Sterre en een bakker in opleiding, Brugge 1587

OP 7 FEBRUARI 1578¹ LEGDEN ARNOU^T KERCHOF D'OUDE EN LENAERT VAN RALEGHÈM de eed af als voogd van Woutkin, de zoon van Guillame Kerchhof en zijn eerste echtgenote Lysbette van Groeninghe. Wout was wees geworden na het overlijden van zijn moeder. Allicht was zijn vader dan al hertrouwd, want de akte noemt de overleden moeder *zijnen eersten wive*. Voogd Arnout Kerchhof was wellicht de oom van de wees². Wout deelde in de helft van de erfenis van zijn ouders, zijn vader in de andere helft. Aan de wees kwam een bakkerij toe, *ghenael(m)pt de Sterre staen(de) ande zuutz(ij)de van(de) Noortzantstrate jehghens an 't Helmstraetken*. Beide genoemde straten hebben nog steeds deze naam. De verdelingsakte (zie verder) specificeert nog *achterwaerts streckende met eenen platse van lande, aysemente en(de) achterhuus*.

HET WEZENGOED VAN EEN BAKKERSZOO^N

Zijn vader Guillame was inderdaad bakker: we vinden *Guillame Kerchhof inde Sterre Noordzantstr(aete)* terug in een register van het bakkersambacht van 1571-73³ waar hij voor twee jaar ineens zijn driemaandelijkse stadsbelasting op het verbakken van koren, aangerekend aan bakkers, afkocht.

- 1 BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, *Wezenregisters*, St.-Jacobzestendeel, 11de boek (1556-1614), f° 245: akte van *VIJ-en sporcle* [februari] XV^c LXXVIJ. In Vlaanderen werd de paasstijl (jaarcijfer pas ophogen met Pasen i.p.v. op 1 januari) vervangen door de thans gebruikelijke nieuwjaarsstijl met ingang van 1 januari 1575. Het jaarcijfer in deze aktedatum zou in eerste instantie dus niet moeten aangepast worden voor de tegenwoordige jaarstijl. Maar de kwijschelding die eraan vooraf ging staan in deze weesakte gedateerd als 17 juni 1577 (*XVIJ-en wedemaent LXXVIJ*). Dus moet in deze akte toch nog steeds de Paasstijl gehanteerd geweest zijn en moet het jaarcijfer met 1 opgehoogd worden.
- 2 Zie voetnoot 9.
- 3 BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, 313: doos 1, nr 3, f° 32v: *Ontfanc vander caillote vanden coorne dat de backers deser stede verbacken te wetene VIJ g van elck hoet taerwe of*

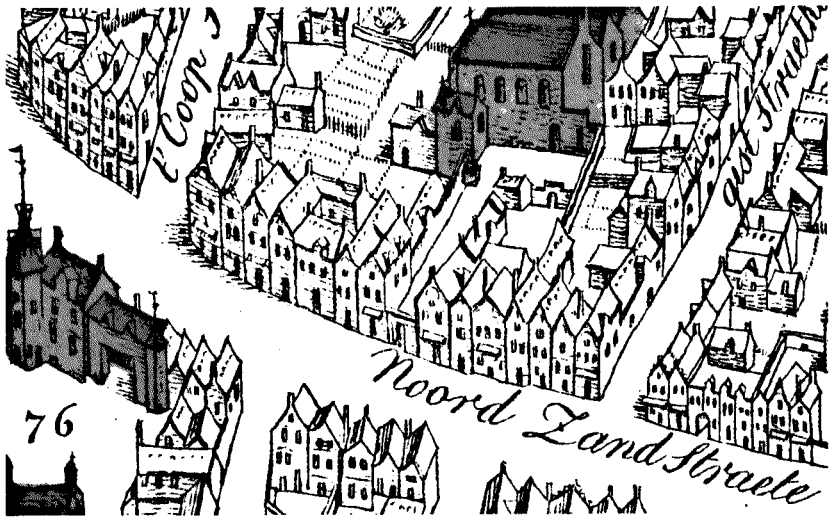
Leden van de familie Kerchhof vinden we over meer dan 100 jaar (1544-1646) te Brugge terug in de wetsvernieuwingen van het ambachtsbestuur van de bakkers, als *vinder*, soms ook als deken. Guillaume vinden we eenmaal als *vinder* in 1578 maar een Aernout wel 15 maal (dus een voornaam gedeeld door meerdere personen). Na 1599 werd expliciet een onderscheid gemaakt tussen een *Aernoudt d'oude* en een *Aernout de jonghe*. Anderen zijn Ghysebrecht Kerchhof (viermaal tussen 1548 en 1566, hij overleed kort voor 1568), die een bakkerij had op de Garenmark West en Antheunis (6 maal tussen 1585 en 1621, + 1625) die in 1606 een bakkerij kocht in het Krom Genthof aan de Carmersbrug. Deze laatste was allicht een zoon van Ghysebrecht⁴.

De bakkerij De Sterre in de Noordzandstraat was belast met een grondrente van 19 schellingen groten per jaar (landcijns) en met nog een losrente van 4 pond groten (de penning 16). Voorts deelde de wees nog in een rente van 10 schellingen groten jaarlijks (de penning 18) bezet op een huis staande op het zuidende van de Wulfhagestraat (een noordwaarts lopende zijstraat van de Noordzandstraat)⁵ en in de meubelen en roerende goederen geschat op 17 pond 12 schellingen 6 groten. De voornoemde voogden hadden de verdeling gedaan op 17 juni 1577⁶.

meel midtsgaders XVIIJ L g die de lijfkouckbackers ts(iae)rs betaelen moeten voor meel dat zij verbacken bij accorde tanderen tijden met die vander stede ghemaect welcke caillote ic ghepacht hebbe jehghens die vander stadt voor eene termijn van twee jaren ingaende den 15-en ougst 1571 ende hendende den 14-en ougst 1573 intclaus.

- 4 Van Ghysebrecht en Antheunis stamde Jacobus Antonius Kerchhof (1625-1685) af, kapelaan van de Brugse O.-L.-Vrouwekerk en genealoog die talrijke geschriften en een verzameling van ongeveer tweeduizend genealogieën naliet.
- 5 Vermeld in de weesrekening van 1587, f° 3.
- 6 BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, Klerken van de vierschaar, 798, f° 101-104 (voor Cornelis de Ruddere, gezworen klerk): ... *twelck een backerie es gheheeten de Sterre staende ten voorhoofde inde Noordzantstrate ande zuudtz(yd) van diere jehghens over 't Helmstraetkin naest den huuse wijlen toebehoorden Ferdinande Boudins met ghemeene muur ende looden gote ande westzijde an deen z(ijd)e ende den huuse van Jaspar Vand(er)houve ooc met ghemeenen muere ende looden gote ande oostzijde an d'ander z(ijd)e achterwaerts streckende met eenen platse van lande. Nopen(de) de lucht die dit huus heeft up de plaetse ten oostz(ijd)e moet hier die regueeren n(aer) uutwijzen zeker acte van deelmannen rustende onder den voors Jaspar, achterwaerts streckende metten platse van lande, aysemente en(de) achterhuus. Het achterhuus keek allicht in oostelijke richting uit op de tuin van de geuur Jaspar.*

Bijna tien jaar later, op 18 juli 1587 was Wout nog steeds minderjarig en werd een wezenrekening ingediend door nog steeds dezelfde voogden Aernout Kerchhof d'oude en Lenaert van Raleghem⁷. Hier vernemen we dat het aandeel van de wees, zijnde de helft van de bakkerij De Sterre inmiddels verkocht was geworden aan een andere bakker, Pieter de Waghemakere voor (na aftrek van de lasten) 75 pond groten (15 pond meteen en daarna 10 pond jaarlijks). Gezien in januari 1586 en 1587 de eerste twee jaarlijkse aflossingen betaald waren moet de verkoop dateren van begin 1585. Van de jaarlijkse rente van 10 schellingen, vallende 15 februari waren die renten voor de jaren 1585, 1586 en 1587 ontvangen.

Situering van bakkerij De Sterre op de stadsplattegrond van Marcus Gerardus (1562). Het betreft het derde huis links voorbij het hoekhuis met de Giststraat (het heeft een achterhuis), de gevel kijkt in het Helmstraatje (nr 76 is het Prinsenhof).

Van zijn grootmoeder maternel Lysbette van Raleghem (weduwe van achtereenvolgens Jacob van Groenynghen en Cornelis Ghelliaert) erfde Wout enige erfgenaam in gereed geld 34 pond, 2 schellingen en 6 pennin-

7 BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, *Staten van goed*, 1ste reeks, nr. 345.

gen. Daarnaast kon Wouter jaarlijks rekenen op 4 pond 10 schellingen uit drie renten (alle de penning 18) die zijn voogden in 1585 voor hem hadden gekocht en bezet op huizen in de stad.

In de weesrekening krijgen we daarna een goed overzicht van wat de voogden uitgaven voor de opvoeding van Wout. Hier vernemen we ook dat Wouts vader, Arnout Kerchhof, ondertussen overleden was⁸: *Eerst betaelt corts naer het overlijden vande voornoemde weese vadere ten expireren vande zes weken vander noodt over den coop van eenen nieuwen mantele, en dat zijn zoon toen van top tot teen in het zwart uitgedost werd (voor de rouwperiode?): een zwart laken gheleybrouck, een zwarten lakenrock, een paer bayen (wollen truien), een zwarten vilthoet.*

Aan gerechtszaken werd een advocaat betaald voor een proces tegen iemand die beweerde nog schulden ten achter te hebben van het sterfhuis, maar dezelfde advocaat had ook moeten tussenkomen tegen Pieter de Wagemakere, de koper van de helft van de bakkerij De Sterre deze was eerst *refuserende in erven te gane*, maar het was via bemiddeling toch goedgekomen: *daernaer bij tusschenspreken van mannen int vriendel(ijke) afgheleyt es gheweest.*

IN DE LEER BIJ EEN BAKKER

Hierna vernemen we meer details over het verdere leven van Wout Kerchhof. Hij ging in de leer bij zijn kozijn, de bakker Antheunis Kerchhof, voor 't leeren vanden zelve ambochte ande voorn(oemde) weese. Wout zou dus ook bakker worden later...

Volgen nog allerlei kosten van onderhoud: *lappen van de scoens, vermaken van zijn coussens, voor een paer nieuwe scoens, een paer nieuwe bayen*, voor lijnwaad voor het maken van drie nieuwe hemden. Een gezondheidsprobleem

8 Allicht na 1583, dan vinden we nog een Guillaume Kerchhof die voor een huis aan in de Noordzandstraat belast wordt (BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, *Belastingen zestendelen*, St Jacobszestendeel, 1583, f° 8).

met het been passeert hier ook de revue: *Item betaelt medecijn ter causen van 't cureren van zeker incoveinent ghecommen in tbeen vande weese.*

→ In de zes weken na het overlijden van zijn vader was hij aondergebracht bij zeker vrouwe persooone inde Meersch aldaer de weese thuus lach waarvoor de voogden huishuur hadden betaald. Maar ook de kosten van *dranck*, verwarming (25 fassael (=bundeltje brandhout)) en voeding (*drie pont buutere*, twee *pont caes*) en 't wasschen van 't *lijnwaet* werden door de voogden genoteerd. Na zijn verblijf bij de vrouw in de Meersch ging hij blijkbaar inwonen bij zijn leermeester Anthonis Kerchhof want bij de kost voor brood werd gespecificeerd: *betaelt voor broot ghedueren(de) den zelven tijd tot dat hij ghijnck wonen metten voornoemden Anth(oni)s Kerchhof*. Volgen nog allerlei kosten voor onder meer nieuwe schoenen, nieuwe *baeyen*, lappen van schoenen en nieuwe hemden. Enkele specifieke kledinguitgaven trekken de aandacht en tonen duidelijk aan dat hij op weg was om een volleerd bakker te worden: *een nieu root zweetroccken, een backersmutsken, een backers wit backroccken, nog een root backersroccken en nog een zweetroccken*⁹.

In deze periode treedt zijn leermeester en kozijn in het huwelijk: *Item ghegheven de voornoemde weese in ghelde voor een broutghelach omme te ghisten ter bruloft van Anthoenis Kerchhof zijnen cousin*¹⁰. Wat hier precies wordt bedoeld, is niet duidelijk. Is een *broutghelach* een "fond" voor een taart die dan zal "gegist" worden voor de bruidstaart op de bruiloft? Voor die gelegenheid werd de wees ook voorzien in *nieu wambuis*, een gewatteerd vest van lagen opgevuld linnen in banen gestikt, van de hals tot de middel.

Antheunis Kerchhof is daarna elders gaan wonen zoals blijkt uit de afgesloten post: *Item betaelt voor schoolghelt binden tijt dat hij ghewuent heeft met Anthuenis Kerckhof*. Zijn leertijd bij zijn kozijn had 18 weken geduurd: *Item betaelt voor broot, bueter ende caes binnen den tyt van XVIII weken dat deze weese metten voorn(oemde) Aernout Kerchhof thuus ghewuent tzedert zijn verhuusen van voornoemden Anth(euni)s Kerchhof, totter date van desen. De date van desen, de*

9 Roccken (rok) hier in de betekenis van overkleed.

10 Als Antheunis Wouts kozijn was, dan is mogelijk zijn voogd Aernout, ook Wouts oom.

datum van het sluiten van deze rekening was 18 juli 1587, hij was dus maar sinds half maart van hetzelfde jaar bij zijn kozijn in de leer gegaan.

Wat gebeurde er daarna? Zijn voogden zochten een andere oplossing om zijn opleiding verder te zetten. Zij zochten met hulp een (stads?) bode van Atrecht (Arras, N.-Fr.) naar een nieuwe leermeester in deze stad: *Item betaelt de bode van Atrecht ter causen van zijn(en) dienst ghedaen omme 't onderzoucken een meester binder voorn(oemde) stede. Atrecht was een grensstad tussen de Lage landen en Frankrijk (die pas vanaf de Vrede van de Pyreneeën in 1659 voorgoed in Franse handen kwam).*

De zoektocht moet geslaagd zijn en allicht snel want de volgende post heeft het al over het nazenden van *de hemden ende scortecleers* en van geld *omme een paer scoens te coopen*. Hij ging als inwonende bakkersgast in Atrecht in de leer bij Adam Grossemy: *Betaelt Adam Grossemy wonende 't Atrecht in minderinghe van 6 Lb g die dese voorn(oemde) weese betalen moet voor een jaer tafelcost XXX S g danof bijde weese betaelt es van zijn drinckghelt XX S g en(de) bij dese rekenende de resteren(de) X S g dus hier de zelve X S g.*

EPILOOG

Hier sluit de rekening. Is Wout in Atrecht gebleven? In de wezenregisters of in de registers van de protocollen van de klerken van de Brugse Vierschaar en ook in de rekeningen van het Brugse bakkersambacht¹¹ vinden we geen Wout Kerchof meer terug¹². Hij lijkt niet teruggekeerd te zijn naar zijn geboortestad.

— PIETER DONCHE

11 Bewaard voor de jaren 1605-06, 1606-07, 1607-08 (BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, nr. 313).

12 Deze kunnen het niet zijn: Wouter vanden Kerchove die in 1561-62 al twee kinderen had (BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, *Klerken van de vierschaar*, 834, f° 112v); Wouter van de Kerchove wiens kinderen al verweesd staan voor 1584 (BRUGGE, Stadsarchief, Oud archief, *Wezenregisters*, Carmerszestendeel, 6de boek).